

ČEŽNJA
I ODANOST
DŽO BEJKER

Prevela Branislava Maoduš

 izdavašтво
vulkan

Beograd, 2014.

Za Kler, u znak zahvalnosti za pažnju,
strpljenje i trpeljivost.

*„Ima li hvale veće
od hvale razboritog sluge?“*

KNJIGA PRVA

POGLAVLJE I

Batler... gospođa Hil i dve služavke...

Bez pranja nema nošenja odeće, kao što se sasvim sigurno svetom ne može ići bez odeće, bar ne u Hartfordširu, i ne u septembru. Dan za pranje veša nije se mogao izbeći, ali je za Saru nedeljno pranje veša čitavog domaćinstva, u svakom slučaju, predstavljalo tu-robnu dužnost.

Kada je započela s poslom, u četiri i trideset ujutro, vazduh je bio oštar. Gvozdена ručka pumpe za vodu bila je ledena, pa su joj čak i po-red rukavica promrzline zaplamtele dok je izvlačila vodu iz podzemne tame i sipala je u vedro. Dugačak je dan pred njom, a tek što je počeo.

Svuda je vladao mir. Ovce zbijene na padinama, ptice u živicama čupave poput čičkove vunice. U šumi je šuštalо opalo lišće kada je kroz njega prolazio jež, a u potociću što je svetlucaо preko kamenja ogleдалa se svetlost zvezda. Ispod dvorišta, u ambaru, krave su ispuštale oblake slatkog daha, a u svinjcu se krmača trzala, s prasićima zbijenim na vi-menu. Visoko gore na tavanu, gospođa Hil i njen muž spavali su dubo-kim teškim snom, iscrpljeni; dva sprata niže, u glavnoj spavaćоj sobi, gospodin i gospođa Benet ličili su na dve grobne humke ispod pokri-vača. Mlade dame su, svih pet u svojim krevetima, sanjale o onome o čemu mlade dame inače sanjaju. I nad svim tim sijala je ledena svetlost zvezda; obasjavala je krovove od škriļjca i popločana dvorišta, nužnike, šumice za šetnju i divļjinu tu malo podalje od puta, mala jata fazana i Saru, jednu od dve služavke u Longbornu, koja je pokretala pumpu za

vodu, punila vedro i sklanjala ga u stranu, a dlanovi su je već boleli, i postavljala drugo da ga napuni vodom.

Preko brda na istoku nebo je već bledele u providnu indigo boju. Podigavši pogled, Sara je, šaka ugranih pod pazuhe i dahom magleći vazduh, maštala o divljim mestima iza horizonta gde je već odavno dan i kako će, kada se njen dan završi, sunce sijati na drugim mestima: na Barbadosu, Antigvi i Jamajci, gde su tamnopusiti muškarci radili delimično nagi i u Americi gde Indijanci gotovo da i nisu nosili odeću i gde je, shodno tome, bilo veoma malo pranja odeće, i kako će jednog dana otići tamo i nikada više neće morati da pere tuđi donji veš.

Zato što, pomislila je pričvršćujući vedra za motku, saginjući se da je postavi na ramena i s mukom se uspravljajući, zaista niko ne bi trebalo da se bavi tuđim prljavim rubljem. Mlade dame se možda i ponašaju kao da su ispod odeće glatke i zapečaćene poput statua od alabastera, ali tada bi bacile nečistu odeću na pod spavaće sobe da je sluge odnesu i operu, i tako razotkrile da su krhka, šuplja i pritvorna telesna bića. Možda su joj zato uputstva izdavale sakrivene iza prstena za vez ili korica knjige; ona je prala njihov znoj, fleke i mesečnu krv; znala je da nisu bestelesne poput anđela i zato je prosto nisu mogle pogledati u oči.

Voda je pljusкала iz vedara dok se teturala preko dvorišta; baš je prilazila vratima pomoćne prostorije kuhinje kada joj se noga okliznula, a ona izgubila ravnotežu. Trenutak se otegao, imala je vremena da vidi vedra kako lete – najpre gore, pa u stranu, kako padaju s motke i kako se voda iz njih prosipa, i kako joj se sav trud jalovi, i shvatila je da će je, kada padne, zaboleti. Tada su vedra tresnula o zemlju i odskočila, dižući takvu larmu da su se i vrane na bukvama poplašile; pala je na tvrde kamene ploče. Nos joj je potvrdio ono što je već pretpostavljala: okliznula se na svinjsko govno. Krmača je juče izašla iz svinjca i svi njeni prasići istrčali su za njom, a niko još nije počistio za njima; niko nije imao vremena da to učini. Posao od prethodnog dana prelivao se u naredni i ništa se nikada nije završavalo, tako da nikada niste mogli reći: „Pogledaj, to je to, današnji posao je završen.“ Posao se zadržavao i gnojio se, čekao u zasedi da te natera da se oklizneš rano ujutro.

Nakon doručka Lidija je, stopala skupljenih ispod sebe pored vatre u kuhinji, pijuckala zašećereno mleko i žalila se gospođi Hil.

„Ne znaš koliko si srećna, gospođo Hil. Skrivena ovde gde ti je lepo i udobno.“

Čežnja i odanost

„Ako vi tako kažete, gospođice Lidija.“

„O, kažem! Možeš da radiš šta ti je volja, zar ne, i niko ne bdi nad tobom i ne nadzire te? Gospode! Budem li morala još samo jednom da slušam Džejnino nećeš-ti-ništa – a samo sam se malo zabavljala...“

U susednoj prostoriji, samo jedan stepenik niže, u pomoćnoj prostoriji za pranje posuđa, Sara se nadvila nad dasku za pranje i ribala uflekani porub. Podsuknja je u širini dobra tri inča bila ukaljana blatom kada ju je pokupila s poda spavaće sobe devojaka i čitavu noć je bila potopljena u lužini; sapun ništa nije uspeo da uradi osim što joj je pekao i nagrizao ruke, već ispucale, izranjavane i promrzle. Kada bi Elizabet sama prala svoje podsuknje, često je razmišljala Sara, verovatno bi daleko bolje pazila kuda se vuku.

Iz kotla je počela da se podiže para, hrpa veša kuvala se u njemu; zamagljeni prozor pred njom bio je izbrazdan kapljicama. Sara je lagano prešla s platforme pored sudopera do platforme pored kotla, preko tamnog klizavog kamenog poda. Bacila je podsuknju u sivu proključalu vodu, uzela štap za veš i gurnula tkaninu do dna, isterujući vazduh iz nje, a potom promešala veš u kotlu. Rečeno joj je – pa mora u to da veruje – da je neophodno da podsuknje budu sasvim bele, čak i ako će se isprljati odmah prilikom sledećeg nošenja.

Poli je do lakta gurnula ruke u lavabo od škrljca za hladnu vodu i pljuskala je vratnim maramama gospodina Beneta u vodi za ispiranje, a potom ih jednu po jednu podizala i potapala u činiju sa hladnom pirinčanom vodom da ih uštirka.

„Šta misliš, Saro, koliko još imamo?“

Sara se osvrnula da proveriti. Posteljina potopljena u vedrima; gomme natopljene odeće u različitim stadijumima čišćenja. U nekim kućama unajmljuju pomoć na dan za pranje veša. Ali ne i u ovoj; a, ne. U Longbornu sami peru svoj prljavi veš.

„Čaršavi i jastučnice i naše podsuknje...“

Poli je obrisala ruke o kecelju i počela da na prste broji ture veša, ali je tada videla koliko su zapanjujuće ružičaste; namrštila se i zagledala u njih kao da su zanimljive, ali ni na koji način povezane s njom. Mora da su potpuno utrnule, bar za sada.

„A i ubruse“, dodala je Sara.

Bilo je to ono nesrećno vreme u mesecu kad su sve žene u kući obično bile razdražljive, trapave i sklone suzama, a potom su krvarile. Ubrusi su se sada natapali u zasebnoj kadi koja je nelagodno zaudarala na

klanicu; njih će poslednje iskuvati u talogu iz kazana, pre nego što ga baci.

„Rekla bih da imamo još pet tura.“

Sara je uzdahnula i povukla šav ispod pazuha; znojem je već natopila haljinu, a to je mrzela. Haljina je bila od puplina, a gospođa Hil je njenu boju opisivala kao *Eau de Nil*, premda je Sara smatrala da je u pitanju *Eau de Bljak*; neprijatna boja sama po sebi joj nije smetala, jer nije imao ko da je vidi u njoj, ali joj je kroj baš smetao. Haljina je krojena za Meri i bila je namenjena poput testa mekim rukama, za vez, za sviranje klavira. Nije dozvoljavala pružanje i napinjanje mišića, a Sara ju je sada obukla samo zato što je svoju drugu haljinu, mišje sivu od platna i vune, obrisala vlažnim sunđerom i tapkanjem upijala tečnost, pa je sada mestimično vlažna visila na kanapu za sušenje veša da iz nje izvetri smrad svinjskog izmeta.

„Stavi donje haljine sledeće“, rekla je. „Mešaj malo, ja ću ribati.“

Poštedi te sirote ručice, pomislila je Sara, premda su njene već bile prilično nadražene. Zakoračila je na platformu pored lavaboa i sklonila se u stranu da pusti Poli da prođe. Potom je izvadila vratne marame iz štirka hvataljkom za veš i posmatrala kako se sa nje nazad u činiju cedi želatinasta tečnost.

Poli je udarala štapom po kazanu mešajući posteljinu i čupkala donju usnu tupim noktima. Još uvek su joj oči bile crvene i još uvek ju je pekao prekor gospođe Hil o stanju dvorišta. Ujutro je morala da se pobrine za vatru, a i vodu je morala da nosi, a onda je krenulo služenje nedeljnog ručka; pa su jeli, a onda je pao mrak, a ko može da čisti svinjska govna pod svetlošću zvezda? A i nije li tada morala da riba šerpe? Prste je sasvim izranjavila peskom. I, kada malo bolje o tome razmisli, nije li za sve kriv onaj ko je dozvolio da vrata svinjca popuste, i to toliko da je bilo potrebno da ih svinja samo malo jače gurne njuškom, pa da se otvore? Zar da krive sirotu, preopterećenu Poli za Sarin pad i upropašćen posao – osvrnula se i spustila glas da je starac ne bi čuo – umesto gospodina Hila koji je bio zadužen za svinje? Zar ne bi *on* trebalo da čisti za njima? Od kakve je koristi uopšte bio stari odrpanac? Gde je kada je potreban? Zaista bi im dobro došao još jedan par ruku, zar ne govore to stalno?

Sara je klimala glavom i naglas saosećala s njom, premda je odavno prestala da je sluša.

Kada je sat u hodniku zastajkujući otkucao četiri sata, gospodin i gospođa Hil posluživali su porodicu u trpezariji hladnom zakuskom kakva

Čežnja i odanost

se služi uvek kada je dan pranja veša – ostacima nedeljnog pečenja, a dve služavke bile su na pašnjaku i stavljale veš da se suši, a vlažna tkanina pušila se na hladnom poslepodnevu. Jedna od Sarinih promrzlina pukla je usled napora i jadikujući prinela ju je usnama i posisala krv, da ne ufleka platno. Na trenutak je stajala opčinjena različitim osećajima vreline jezika na hladnoj koži, žarenja promrzline, slane krvi, toplih usana; pa nije baš obraćala pažnju, a i mogla se prevariti, ali učinilo joj se da je videla kako se neko kreće stazom koja vodi preko obronka naspram njih, stazom koja je povezivala stari pastirski glavni put, kojim se terala stoka do Londona, sa selom Longborn i, iza njega, novim putem za Meriton.

„Pogledaj, Poli – vidiš li?“

Poli je izvadila štipaljku između zuba, pričvrstila košulju koju je držala i tek tada se okrenula da pogleda.

Staza je vodila između dve stare živice; jata i stada prolazila su tuda na dugačkom putu prema severu. Životinje biste čuli i pre nego što biste ih videli, krave su još izdaleka tiho mukale, guske zlovoljno gakale, jednogoci dozivali majke koje su ostale na pašnjacima. A kada bi prošli pored kuće, bilo je to poput snega, preobražavajuće; a bili su tu i ljudi iz unutrašnjosti koji su neobično govorili i koji su odlazili i pre nego što biste shvatili da su došli.

„Ne vidim nikoga, Saro.“

„Ne, ali pogledaj...“

Sada su se jedino ptice videle, skakutale su kroz živicu i ključale bobice. Poli se okrenula, zastrugala nogom po tvrdom tlu i pomerila kamenčić u zemlji; Sara je još jedan trenutak stajala i zurila. Živica je bila gusta od lišća boje starog čaja, zelenika je izgledala gotovo crna na niskom suncu, a grane lešnika bile su gole na mestima gde je nedavno posađen.

„Ništa.“

„Ali neko je prošao putem.“

„Pa, sada ga nema.“

Poli je podigla kamen i bacila ga, kao da želi da dokaže nešto. Pao je daleko od staze, ali se činilo da je nekako rešio stvar.

„O, dobro.“

Sa jednom štipaljkom u ruci i drugom među zubima, Sara je pričvrstila još jednu potkošulju i dalje gledajući u tom pravcu; možda je to bila igra svetlosti, magle na niskom jesenjem suncu i možda je Poli na kraju i u pravu – a zatim je zastala i zaklonila oči – i ponovo ga ugledala, sada

dalje niz stazu, kako prolazi pored poteza na kom je živa ograda bila još gola jer je tek posađena. Videla ga je; jer bio je to muškarac, u to je bila uverena: na tren je videla sivu i crnu boju, dugački korak; čovek naviknut da prelazi velike razdaljine.

Ispustila je štikaljku iz usta i mahnula rukom da pokaže.

„Eno, Poli, vidiš li sada? Torbar, mora da je to torbar.“

Poli je coknula i zakolutala očima, ali se okrenula da pogleda.

I opet je nestao, iza poteza kvrgavog crnog gloja. Ali sada je tu bilo još nečega; Sara gotovo da je mogla da čuje; treptaj zvuka, kao da je on – torbar, jer mora da je to bio, sa onim svojim rabošem u kom su urezani računi i torbom punom budalaština i drangulija – zviždao sebi u bradu. Zviždukanje je bilo nejasno i neobično; činilo se da dopire s druge strane sveta.

„Čuješ li to, Pol?“ Sara je podigla pocrvenelu ruku da je utiša.

Poli se okrenula i ljutito se zagledala u nju. „Ne zovi me Pol, znaš da to ne volim.“

„Pst!“

Poli je udarila nogom o pod. „Samo zbog gospođice Meri morala sam da promenim ime u Poli.“

„Molim te, Poli.“

„I to samo zato što je ona gospođica, a ja nisam, pa je zovu Meri, a meni su nadenuli Poli, iako je i moje kršteno ime Meri.“

Sara je coknula jezikom i mahnula joj rukom da se utiša, i dalje piljeći niz stazu. Polini ispadi bili su joj isuviše poznati, ali ovo je bila novina: muškarac koji ide putem sa torbom na leđima i pesmom na usnama. Kada se dame zasite njegovih proizvoda, sići će u kuhinju da im proda jeftinije drangulije. O, kada bi samo imala nešto lepo da obuče! Nije bilo svrhe želeti da na sebi ima haljinu od platna i vune, jer je i ona bila jednako ružna kao i *Eau de Bljak*. Ali: zbirke pripovedaka i balade, ili vrpce i dugmad, i narukvice presvučene kalajem koje bi ti za četrnaest dana obojile ruku u zeleno – o, kakvu li je samo sreću torbar predstavljao na ovom zabačenom, tihom i sasvim nepromenljivom mestu!

Staza je nestala iza kuće i nije više mogao ni da se vidi ni da se čuje neko ko prolazi tuda, pa je okačila potkošulju, protresla sledeću, pa i nju pričvrstila za konopac, trapavo, jer je žurila.

„Hajde, Poli, potegni malo?“

Ali Poli je odjurila preko pašnjaka da se nasloni na zid i porazgovara s konjima što su pasli nesputani na susednoj livadi. Sara je videla kako

Čežnja i odanost

traži nešto u džepu kecelje i pruža sasušeno voće; neko vreme im je milovala njuške, a Sara je nastavljala posao. Potom je Poli skočila i sela na zid, mahala je nogama i spustila glavu žmirkajući na niskom suncu. Uglavnom se čini, pomislila je Sara, kao da joj vile na uvo šapuću.

Iz naklonosti prema Poli – jer je pranje veša iscrpljujuća rabota dok se još razvijate i rastete, i dok se još niste u potpunosti pomirili sa neizbežnošću rada – Sara je sama završila posao i nije ukorila Poli već ju je pustila da luta i ide kud želi, da baca grančice u potok ili sakuplja bukov žir.

Kada je Sara iznela poslednje prazno vedro čistog veša s pašnjaka, već se spuštao mrak, a dvorište i dalje nije bilo počišćeno. Isprala ga je sivom vodom od pranja veša i pustila da lužina očisti kamen.

Gospođa Hil je bila raspoložena uobičajeno za dan kada se pere veš; čitavog dana je sama odgovarala na svako zvono. Benetovi su malo marili što nema ko da joj pomogne dok služavke peru veš.

Kada je Sara ušla u kuhinju, nakon što je raskrčila sobu za pranje, ranjavih šaka, bolnih leđa i ukočenih ruku od previše rada, gospođa Hil je postavljala sto da posluga večera. Tresnula je na sto tanjir hladnih pihtija i besno pogledala Saru, kao da kaže: „Evo šta da očekuješ kada me ostaviš na cedilu. Sama si kriva.“ Usoljeno meso bilo je sivkasto-ružičasto, pihtijasto, veoma zgodno kada se nije moglo ni razmišljati o kujanju; Sara ga je posmatrala s gađenjem.

Gospodin Hil se uvukao u kuhinju. Iza njega, u dvorištu, Sara je primetila jednog od radnika sa susedne farme koji je ugrao krajeve marame pod košulju i podigao ruku u znak pozdrava. Gospodin Hil mu je samo klimnuo glavom i zatvorio vrata. Obrisao je ruke o pantalone jezikom istražujući zub koji ga je mučio. Seo je. Pihtije su podrhtavale na stolu dok je gospođa Hil sekla hleb.

Sara se uvukla u ostavu i uzela teglicu senfa, teglicu ukiseljenih oraha, mast od pečenja i ren, iznela sve ove začine na sto i spustila ih pored soli i maslaca. Sada joj se vraćao osećaj u rukama i promrzline su predstavljale pravu agoniju; trljala ih je, nadlanicom jedne ruke trljala je drugu. Gospođa Hil ju je namršteno pogledala i zatresla glavom. Sara je sela na ruke, što joj je donelo izvesno olakšanje: gospođa Hil je bila u pravu – bude li se češala, samo će joj biti gore, ali prava je agonija bila odoleti češanju.

Poli je polako ušla iz dvorišta s oblakom svežeg vazduha, rumenih obraza i nedužna izgleda, kao da je radila naporno koliko se od nje može očekivati; sela je za sto i uzela nož i kašiku, a potom ih ponovo spustila

kada je gospodin Hil pognuo sedo lice prema sklopljenim šakama. Sara i gospođa Hil spojiše ruke i počеше zajedno s njim tiho da izgovaraju Očenaš. Kada je završio, začu se zveket i struganje escajga. Kuća je drhtala pod nožem gospođe Hil.

„Gore li je, gospođo?“, upitala je Sara.

Gospođa Hil nije čak ni podigla pogled. „Hm?“

„Torbar. Da li je još uvek kod dama? Mislila sam da će do sada već završiti.“

Gospođa Hil se nestrpljivo namrštila, pljusnula grudvu pihtija na muževljev tanjir, a potom i na Sarin. „Molim?“

„Misli da je videla torbara“, rekla je Poli.

„Videla sam torbara.“

„Nisi. Samo želiš da si ga videla.“

Gospodin Hil je podigao pogled sa tanjira; bledim očima prešao je s jedne devojke na drugu. Ućutkana, Sara je bockala meso u pihtijama; Poli je, osećajući da je pobedila, ubacila pihtije sa svog tanjira u širok osmeh. Gospodin Hil je spustio zlokoban pogled nazad na tanjir.

„Nikoga nisu primili u kuću“, rekla je gospođa Hil. „Još otkako je jutros bila gospođa Long.“

„Učinilo mi se da sam videla muškarca. Učinilo mi se da sam ga videla kako dolazi stazom.“

„Mora da je neki od nadničara.“

Gospodin Hil je sastrugao želatin i strpao ga u usta, a vilica mu se kretala napred-nazad kao kravlja, da bi na najbolji način iskoristio ono malo zuba što mu je ostalo. Sara se trudila da ga ne gleda; bio je to trik koji je morala da primenjuje prilikom svakog obroka: neprimećivanje gospodina Hila. Ne, želela je da kaže, nije to bio neki nadničar, nemoguće da je bio nadničar. *Videla* ga je. *I* čula kako zvižduće neku tihu, neprepoznatljivu melodiju. Kada samo pomisli da bi to mogao biti jedan od onih koščatih priglupih momaka, ili neki od gegavih staraca koje je videla kako sede na stepeništu i desnima stežu lule – prosto nije želela to da prihvati.

Ali je znala da se ne vredi raspravljati sa tišinom gospodina Hila, prgovom naravi gospođe Hil i Polinom uopštenom sklonošću da protivreći. Međutim, videvši njeno razočaranje, gospođa Hil je smekšala; pružila je ruku i sklonila joj pramen kose nazad pod kapu.

„Večeraaj, mila.“

Sarin osmeh bio je bled i brzo je nestao. Odsekla je malo parče pihtija, premazala ga senfom, a potom i renom, pa ga posula mašću od pečenja,

Čežnja i odanost

začinila ukiseljenim orahom i sve ovo oprezno stavila između usana. Žvakala je. Zalogaj je bio preterano začinjen, želatinst, sa komadima mozga koji su se toplili u ustima i žilavim parčićima obrazine i neočekivanim komadićima hrskavice. Progutala je i uzela brz gutljaj piva iz male čaše. Jedina dobra stvar u vezi sa današnjim danom bila je da će se on uskoro završiti.

Nakon večere su ona, Poli i gospođa Hil sedele, neme od iscrpljenosti, i pružale jedna drugoj sud sa guščijom masti. Sara je izvadila beličastu grudvu masti i omekšala je među prstima. Namazala je mast na ranjave ruke, a potom protegla i savila prste. Premda su je i dalje bolele, koža je ponovo omekšala i nije više pucala.

Gospodin Hil je, iz obzira prema ženama, bezuspešno prao posuđe od večere u pomoćnoj prostoriji; čule su kako voda pljuska, struganje i zveket. Gospođa Hil se trzala zbog posuđa.

Kasnije će gospodin B. pozvoniti iz biblioteke i zatražiti parče kolača uz maderu i razbudiće gospodina Hila koji će namćorasto i teškim korakom otići da mu ga odnese. Sat ili otprilike toliko nakon toga gospođa Hil će otići po tanjir pun mrvica i umazanu čašu, a Sara će iz salona pokupiti posuđe nakon večere dama i sneti ga na poslužavniku uz zveckanje, i to će biti to. Na dan pranja veša posuđe od večere moglo je da sačeka i sutrašnji dan. Na dan pranja veša Sara čak nije bila sposobna ni da se usredsredi na knjigu koju je u tom trenutku čitala, a koju je pozajmila od gospodina B. Umesto toga, uzela je njegov stari *Kurijer* i čitala ga naglas zarad gospođe Hil, čitala joj je vesti od pre tri dana, a papir je bio mek od savijanja i ponovnog savijanja, a mastilo joj se razmazivalo pod rukama namazanim guščijom masti. Tiho je čitala – da ne probudi usnulo dete ili zadremalog starca – izveštaj o novim nadama za brzu pobedu u Španiji, kako je Bonaparta primoran da se povlači i kako će ga uskoro zakočiti, a ova reč natera je da rat zamisli kao ples, i generale kako se drže za ruke i vrte se u krug. A zatim se začula buka.

Sara je ispustila novine iz ruke. „Da li ste čuli ovo?“

„A?“ upitala je gospođa Hil trgavši se s ruba sna. „Šta?“

„Ne znam. Napolju se čula neka buka. Nešto.“

Potom tiho rzanje i toptanje i udaranje uznemirenih konja u oborima.

„Mislim da je neko napolju.“ Sara je spustila novine i pošla da podigne glavu usnulog deteta s kolena.

„Nije to ništa“, rekla je gospođa Hil.

Poli se uspravila još uvek delimično usnula. Gospodin Hil je promumlao nešto, trepnuo, a potom se naglo uspravio brišući bradu. „Šta je to bilo?“

„Čula sam nešto.“

Svi su na tren osluškivali.

„Možda su cigani...“, rekla je Sara.

„Šta bi cigani ovde tražili?“, upitao je gospodin Hil.

„Pa, konje.“

„Cigani se razumeju u konje; cigani bi imali više pameti.“

Ponovo su oslušnuli. Poli je naslonila glavu na Sarino rame, a oči su joj se sklapale.

„Nije to ništa. Verovatno pacov“, rekla je gospođa Hil. „Mačor će se postarati za njega.“

Sara je klimnula glavom, ali je i dalje osluškivala. Polin dah ponovo posta mekši, a telo joj se opustilo.

„U tom slučaju“, rekla je Sara, „postelja.“

Dok je Sara razvezivala vezice korseta, mesečina se provlačila ispod zavesa i natapala tkanje. Stojeći samo u spavaćici, razmakla je draperije i zagledala se preko dvorišta u mesec koji je visio ogroman i žut iznad štala. Sve je bilo jasno, gotovo kao da je dan; zgrade su bile tihe, prozori mračni; nigde nije bilo nikakvog pokreta. Sasvim sigurno nije bilo cigana, čak ni pacov nije pretrčao preko dvorišta.

Da nije torbar? Možda je odlučio da prenoći ovde i umakne u zoru, pre nego što ga iko primeti? Ako je ispraznio naprtnjaču, otići će da se snabde novim drangulijama u neko od trgovišta ili zanatskih varoši. E to bi bila divota, živeti tako. Doći i otići i nigde se ne zadržavati ni trena duže nego što želiš; lutati uskim stazama i širokim gradskim ulicama, možda čak sve do mora. Do sutra, ko zna: mogao bi već biti u Stivenidžu, ili možda čak i u Londonu.

Sveća je zatreperila na promaji. Ugasila je plamen, pustila zavesu da padne i uvukla se u krevet pored Polinog usnulog toplog tela. Ležala je gledajući zastrti prozor: neće ni oka sklopiti, ne noćas, u to je bila uverena; ne sada kada je mesečina tako blistava i kada zna da bi negde napolju mogao biti torbar. Ali Sara je bila mlada, naporno je radila i bila na nogama od pola pet ujutro, a sada je otkucavalo jedanaest, i uskoro je ravnomerno disala izgubljena u snu.

POGLAVLJE II

„Prezira je vredno sve što na lukavstvo liči.“

I mali su sreće što su ga pronašli. To je rekao gospodin B. dok je pre-savijao novine i stavljao ih sa strane. S obzirom na rat u Španiji, i odlazak tolikih snažnih i zdravih momaka u mornaricu, vladala je, jednostavno rečeno, nestašica muškaraca.

Nestašica muškaraca? Ponovila je Lidija frazu, uplašeno gledajući lica sestara: da li je ovo zaista slučaj? Hoće li Engleska ostati bez muškaraca?

Njen otac je podigao oči prema nebesima; Sara je, u međuvremenu, zapanjeno pogledala gospođu Hil: novi sluga će stupiti u službu! Muškarac! Zašto joj to nije ranije rekla? Gospođa Hil je, privijajući bokal s kafom na grudi, i sama zapanjeno gledala Saru i odmahivala glavom: pst! Ne znam, i da se nisi usudila ni reč da kažeš! Pa je Sara prosto samo blago klimnula, stegla usne i usredsredila se na sto, pružajući poslužavnik sa hladnom šunkom: sve će se na vreme razjasniti, ali ne вреди raspitivati se. Ne вреди čak ni progovarati, ukoliko vam se neko neposredno ne obrati. Najbolje je biti gluv kao kamen kada se vode ovakvi razgovori i izgledati tako da ni kao kamen niste kadri da donesete vlastiti sud i mišljenje.

Gospođica Meri je uzela viljušku za posluživanje i nabola parče šunke. „Tata ne misli na tvoje kavaljere, Lidija – nije li tako, tata?“

Gospodin B. je, nakon što se izmakao da bi gospođa Hil mogla da mu sipa kafu, rekao da zaista nije na umu imao njene kavaljere: Lidijinih kavaljera je uvek bilo u izobilju. Ali je postojao istinski nedostatak radnika i zato je tako brzo zaposlio ovog momka – ovo je rekao i pokajnički

pogledao gospođu Hil dok ga je obilazila da napuni šolju njegove žene – premda nije Miholjdan*.

„Pretpostavljam da mi ne zameraš na ovoj ishitrenosti, gospođu Hil?“

„Milo mi je što to čujem, gospodine, ako je momak čestit.“

„Jeste, gospođu Hil, u to te uveravam.“

„Ko je on, tata? Da li živi u nekoj od koliba? Poznajemo li mu porodicu?“

Gospodin B. je podigao šolju pre nego što je odgovorio: „Momak je čestit i iz dobre porodice. Dobio sam veoma povoljan izveštaj o njegovom karakteru.“

„Meni je baš milo što će nas u kočiji voziti naočit mladić“, rekla je Lidija, „jer kad god se gospodin Hil posadi na kočijaško mesto, čini se kao da smo dresirali majmuna, obrijali ga ovde-onde i natakli mu šešir na glavu.“

Gospođa Hil se udaljila od stola i spustila na sto bokal s kafom.

„Lidija!“, progovoriše uglas Džejn i Elizabet.

„Šta je bilo? Ali izgleda tako, znate da tako izgleda. Izgleda baš kao majmun, kao onaj što ga je sestra gospođe Long donela iz Londona.“

Gospođa Hil je spustila pogled na posudu oslikanu vrbama, praznu, premda je u njoj bilo tragova jaja. Troje sićušnih ljudi je i dalje prelazilo sićušni most, a sićušni čamac puzio je poput uholaže preko mora od porcelana, a tamo je sve bilo mirno, nepromenjivo i savršeno. Udahnula je. Gospođica Lidija nije imala zlu nameru, nikada ona nije imala zlu nameru. I ma kako bezobzirno da se izražava, u pravu je: ova promena je svakako dobrodošla. Gospodin Hil je, sasvim iznenada, ostario. Prošla zima je bila bremenita brigom; duge vožnje, kasne noći dok su dame plesale i igrale karte; dobro bi nazebao i satima drhtao pored vatre nakon što bi se vratio u kuću, a dah mu je čegrtao u grudima. Balovi i zabave ove zime bi ga mogli u potpunosti dotući. Pristojan mladić da vozi kočiju i pomaže u poslovima po kući; to može samo na dobro da izađe.

Gospođa Benet je čula kako svet priča, govorila je sada oduševljeno svom mužu i kćerima kako u najboljim kućama samo muškarci služe porodicu i zvanice, i to zato što svi znaju da su njihove plate veće i da se za njih plaća veoma visok porez jer su snažni mladi ljudi potrebni

---

* *Quarter days* su, u britanskoj i irskoj tradiciji, četiri dana koja obeležavaju početak četiri godišnja doba i padaju na crkvene praznike: Blagovesti, Miholjdan, Ivanjdan i Božić, a pritom su to i dani koji obeležavaju dve ravnodnevnice, letnju dugodnevnicu i zimsku kratkodnevnicu, i o ovim danima su se zapošljavale sluge i plaćala kirija. (Prim. prev.)